een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

Formatief evalueren

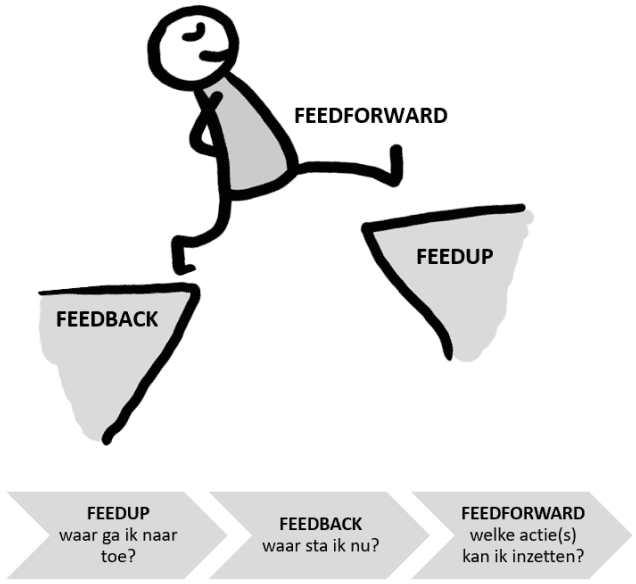
Kennisgroep Kwaliteitszorg

19 mei 2022

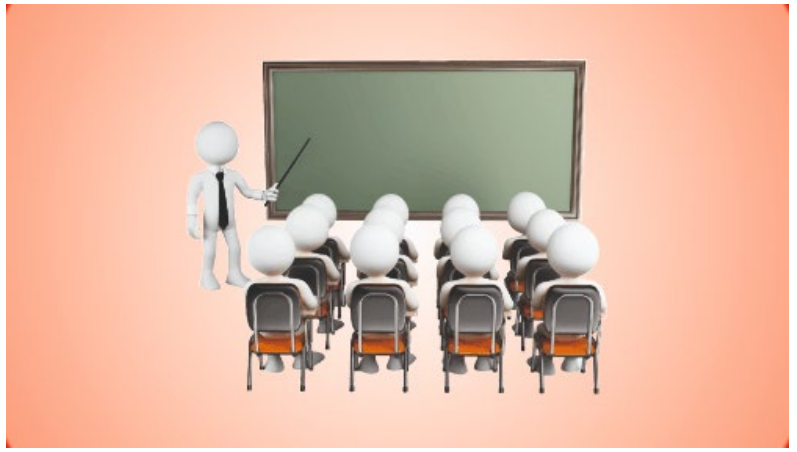
Anne-Christien Tammes
a.tammes@slo.nl

Formatief evalueren: een manier van lesgeven

Formatief evalueren gaat over de impact van onderwijs op het leerproces van de leerling

en niet om de vraag of de leerkracht alle leerstof heeft onderwezen

Formatief evalueren:

Wat is het niet?	Wat is het wel?
Geen manier van toetsen	wel manier van lesgeven
Niet cijferloos werken	wel ‘constructive alignment’
Niet tijdrovend administreren	wel tijdwinnend handelen in de praktijk
Geen transmissiefeedback	wel transformatieve feedback
Niet een bomvol en onsamenhangend curriculum	wel een overzichtelijk en samenhangend curriculum

Bron: Toetsrevolutie

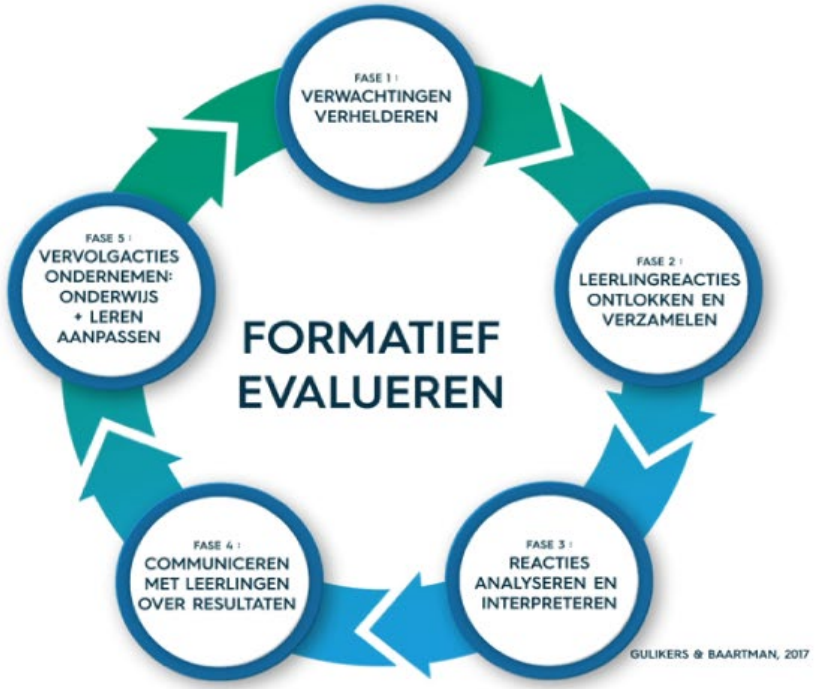
Austin’s butterfly

De kracht van feedback

Cyclus van formatief evalueren

Gulikers & Baartman, 2017

Tekenopdracht

Doel

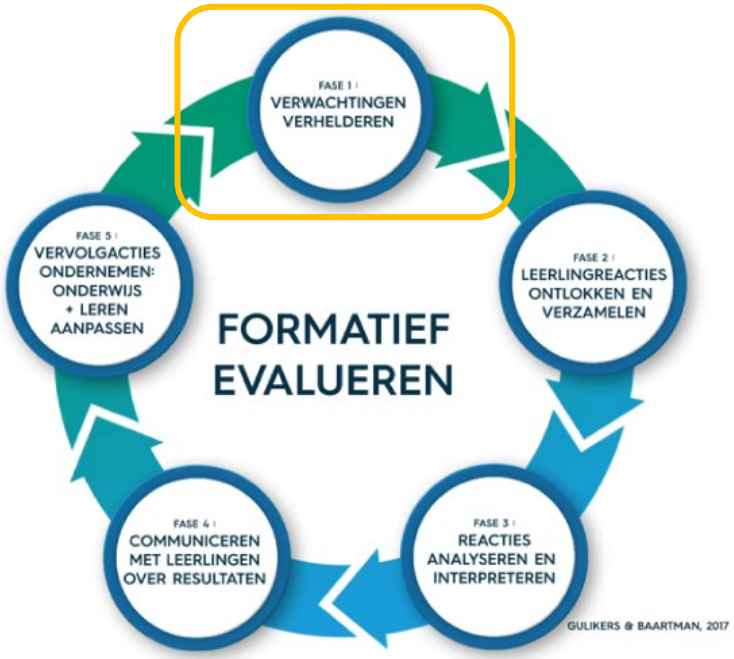
Ik kan een huis tekenen

Opdracht

Teken een huis

Scorelijst

Schoorsteen	+20 punten
Rechthoekige deur	-50 punten
4 Ramen met gordijnen	+5 punten
Puntdak	-20 punten
Plat dak	+70 punten
Boom links	+15 punten
Poes voor het raam op eerste verdieping	+60 punten
Deur rechter kant	+10 punten
Oprit	+25 punten

Hoe verhelder je verwachtingen?

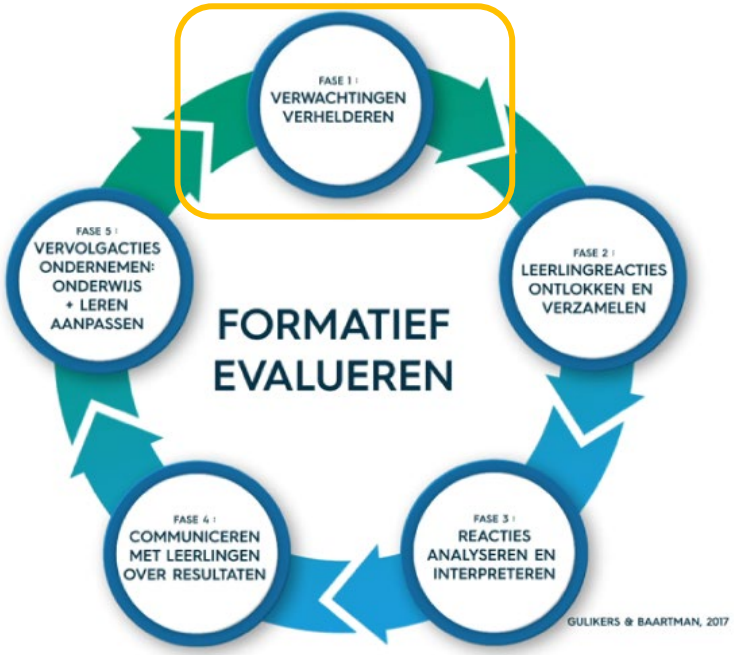
Formuleer leerdoelen én succescriteria, zodat …

… de leerlingen weten waar ze naartoe werken en hoe ze dat gaan bereiken.

Weten de leerlingen wanneer ze het leerdoel bereikt hebben?

Succescriteria zijn kwaliteitsindicatoren die zicht geven op de mate waarin een leerling het leerdoel heeft behaald.

- Bieden leerlingen houvast en inzicht tijdens het leren
- Bieden leerkracht mogelijkheden om onderwijs op maat te geven
- Zijn voorwaardelijk voor de volgende FE-fasen

Een beschouwing schrijven bij een kunstwerk

Succescriteria ontdekken voor een tekst die een kunstwerk goed beschrijft

Drie muzikanten, Picasso

Voorbeeld 1

Voorbeeld 2

Ik zie in de hoek een hond. Ik zie ook drie mannen naast elkaar. de persoon links heeft een fluit. De persoon in het midden een gitaar. De persoon rechs muziek noten. De linkse persoon heeft een zwart oog masker op. De persoon in het midden een paars oog masker. De persoon rechs alleen een kapisjon (Die is zwart). De persoon rechs heeft een baard en een keep aan. De persoon in het midden een half rontje als hoed en een ruitjes pak. De persoon linker heeft een witten hoed en een paars wit plus zwart pak. Op de persoon linker staat een houte plank. Met een zwart papier met een wit haisje en paarse streepen

Samen succescriteria vaststellen

Inhoud:

- ✓ Het onderwerp van de tekst wordt duidelijk en bondig genoemd;
- ✓ De tekst beschrijft kenmerken van het onderwerp/voorwerp;
- ✓ De tekst beschrijft voldoende details om het onderwerp/voorwerp goed voor te kunnen stellen.

Vorm:

- ✓ De zinnen hebben allemaal een hoofdletter en een punt

Fase 1: ook voor de onderbouw?

Leerdoel:

Ik kan een kunstvoorwerp zo beschrijven dat een ander zich kan voorstellen hoe het eruit ziet.

Fase 1: ook voor de onderbouw?

Succescriteria

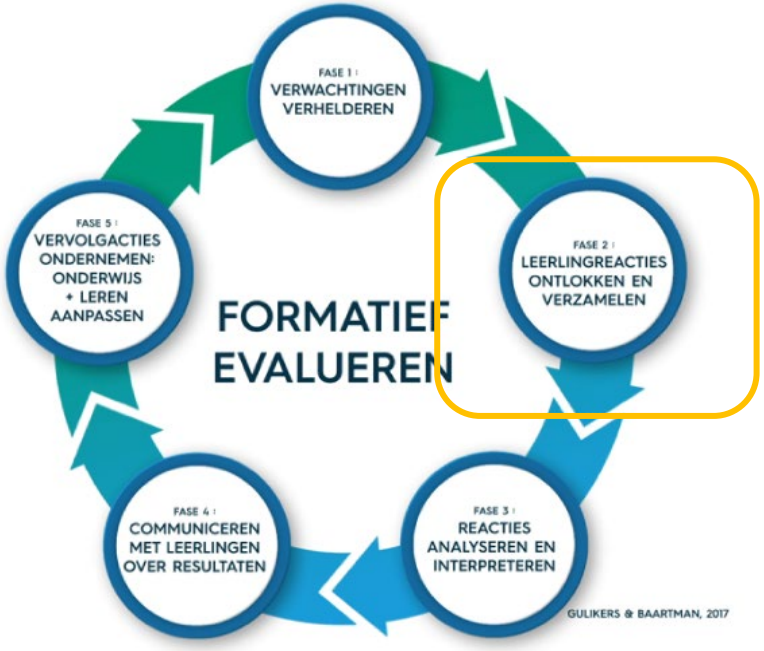

Fase 1: verwachtingen verhelderen

Samenvattend:

- Onderwijzen zonder leerdoelen gaat nog wel. Leren zonder succescriteria is 'hopeless' (John Hattie).
- Voorbeelden zijn cruciaal voor het verhelderen, delen en begrijpen van leerdoelen en succescriteria.
- De les(senserie) hoeft niet altijd met fase 1 te beginnen.
- Fase 1 kan op verschillende manieren uitgevoerd worden.
- Actieve deelname van alle leerlingen is daarbij van belang.
- Fase 1 kost tijd maar leidt tot dieper leren + eigenaarschap.

Fase 2:
leerlingreacties ontlokken en verzamelen

Welke onderwijsactiviteiten helpen leerlingen het doel te behalen?

Opdracht 1:
Bekijk en bespreek in drietallen een ander kunstwerk

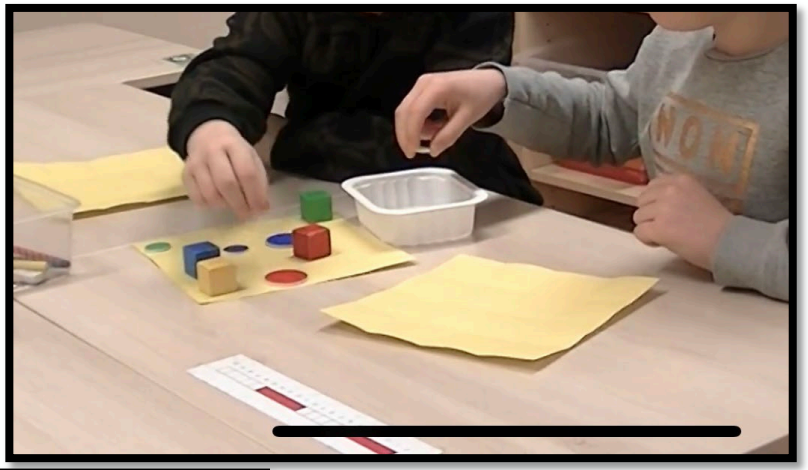
1. Wat gebeurt er in deze afbeelding?
2. Waaraan zie je dat?
3. Wat kun je nog meer ontdekken?

Het vrolijke huisgezin, Jan Steen

Opdracht 2:
Schrijf individueel een beschouwing van het kunstwerk en gebruik de checklist met succescriteria

Voorbeelden leerlingreacties

Fase 2 samengevat

- Selecteer activiteiten **passend** bij de leerdoelen en succescriteria
- Bedenk wat je met de informatie gaat doen
- **Less is more**: data zonder analyse is ‘hopeless’
- Iedereen doet mee
- Leerlingen hebben **denktijd**
- Er is interactie/uitwisseling

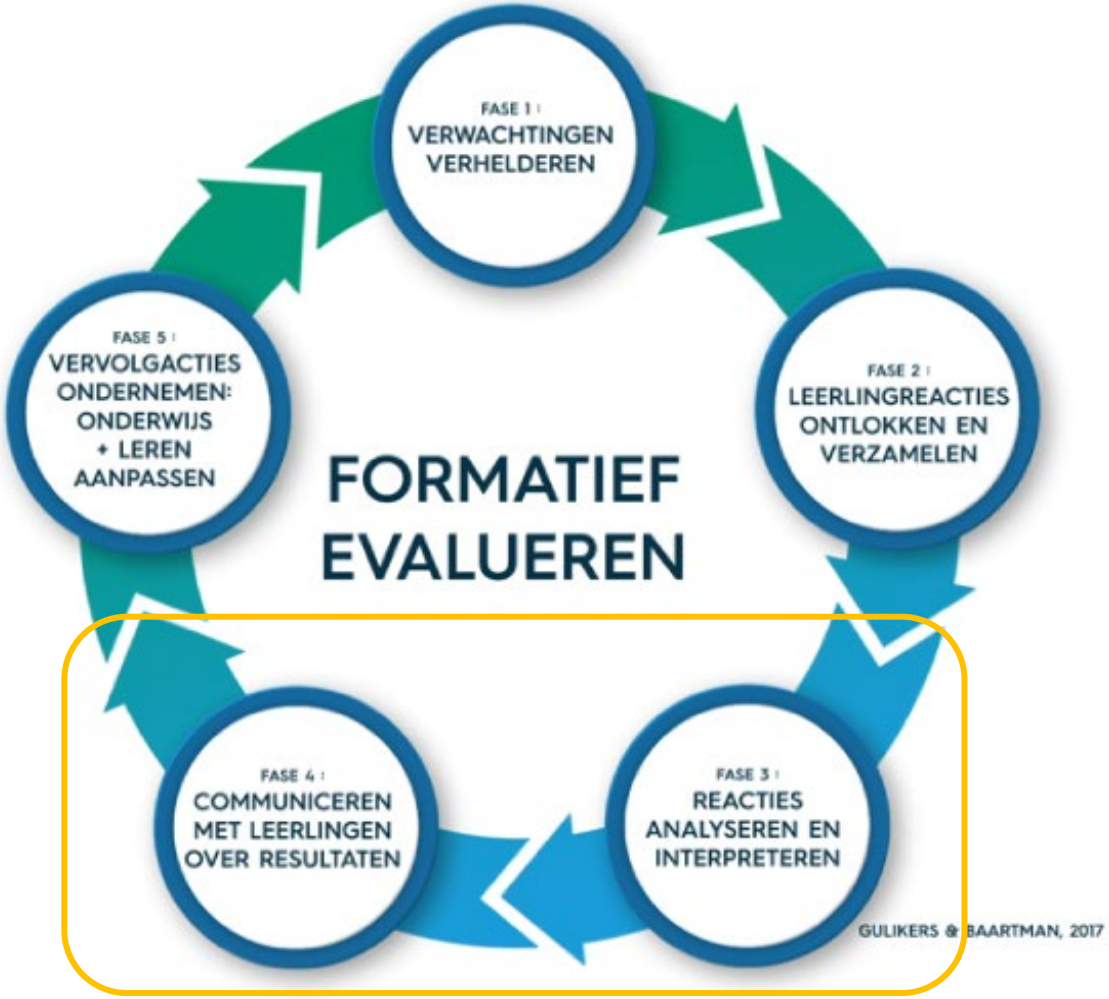

Fase 3 & 4: analyseren, interpreteren en feedback geven

Transmissiefeedback

- focus op leerkrachtgestuurde informatie,
- gericht op resultaten van werk (eindproduct)
- leerling is relatief passief is
- er is geen duidelijk vervolg in het feedbackproces is

Transformatieve feedback:

- focus op het betekenis geven aan feedback (tussentijds)
- leerling vervult een actieve rol
- gericht op hoe de leerling feedback ontvangt en welke acties de leerling gaat uitvoeren op basis van de feedback

Feedback in de klas

3 gouden regels:

1. Geef feedback altijd een plek om te landen.
2. Geef de leerling een actieve rol in het feedbackproces.
3. Werk aan feedbackroutines.

Feedback geven op tekst kunstwerk

1. Leerkracht modelt eerst effectief feedback geven

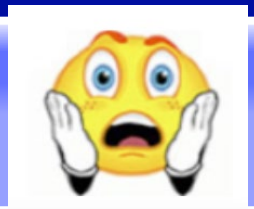

modellen / hardopdenkend voordoen → feedbackroutine

Feedback geven op tekst kunstwerk

2. Feedbackmaatjes geven elkaar feedback op basis van de succescriteria met een *one single point rubric…*

→ **feedbackroutine**

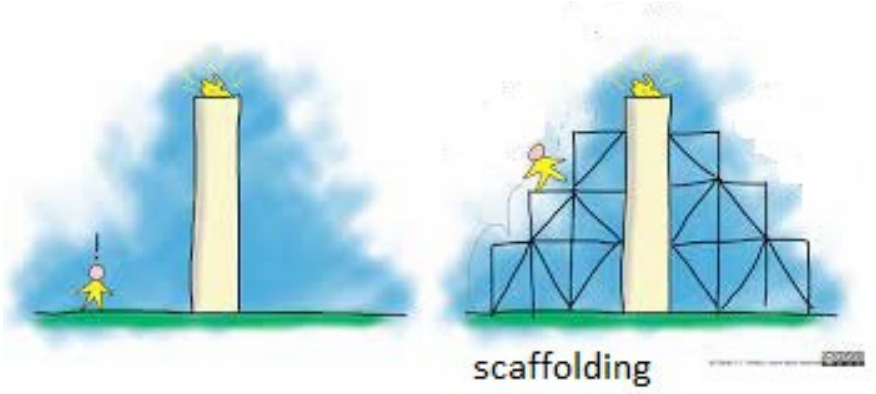
Beschouwing kunstwerk		
		
	Het onderwerp van de tekst is duidelijk.	
	De tekst beschrijft kenmerken van het kunstwerk.	
	De tekst beschrijft voldoende details om het kunstwerk goed voor te kunnen stellen.	
	De tekst heeft een inleiding, kern en slot.	
	De zinnen hebben allemaal een hoofdletter en een punt.	

Feedback geven op tekst kunstwerk

3. Leerkracht bespreek klassikaal de tips die leerlingen elkaar gegeven hebben.

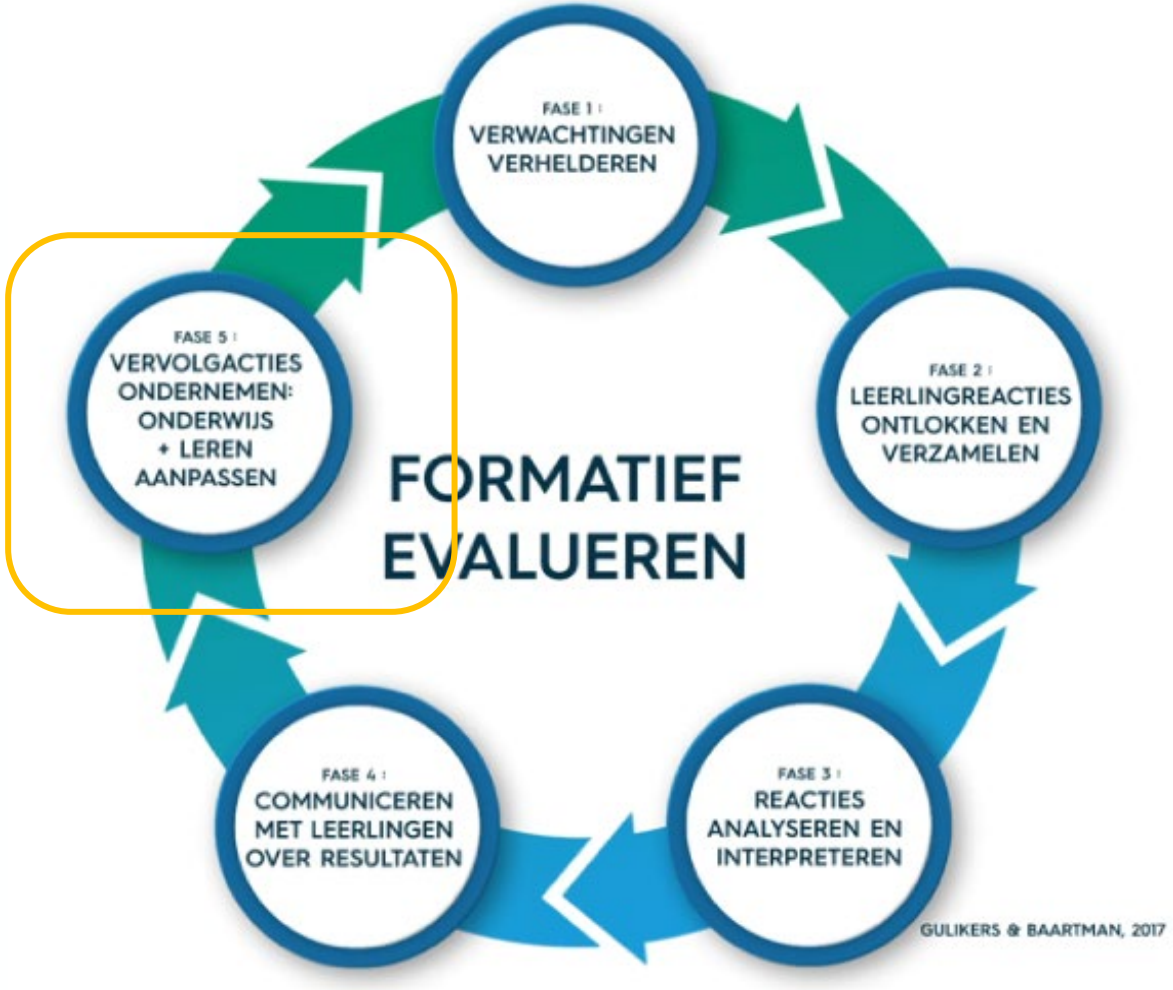
→ **feedbackroutine**

- **Leerlingen herschrijven vervolgens hun tekst**

Fase 5

Passende vervolgacties

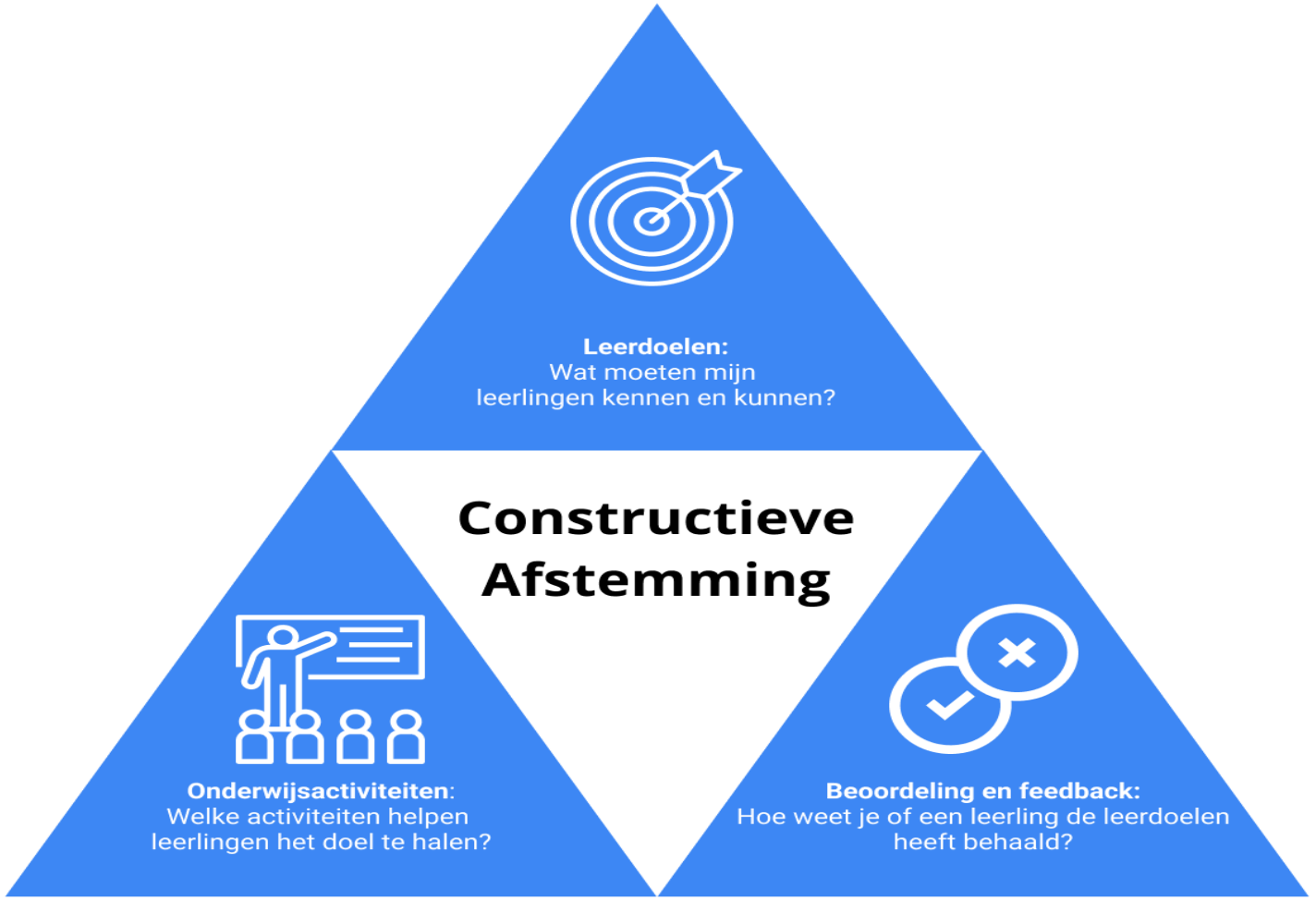

Passende vervolgacties langere termijn (fase 5)

- Iedere leerling schrijft twee concrete leerpunten op waar hij de komende periode aan wil werken.

- Op basis hiervan bepaalt de leerkracht welke vervolgacties nodig zijn:
  - Zelfde criteria in nieuw(e) taak/context/genre
  - Nieuwe criteria

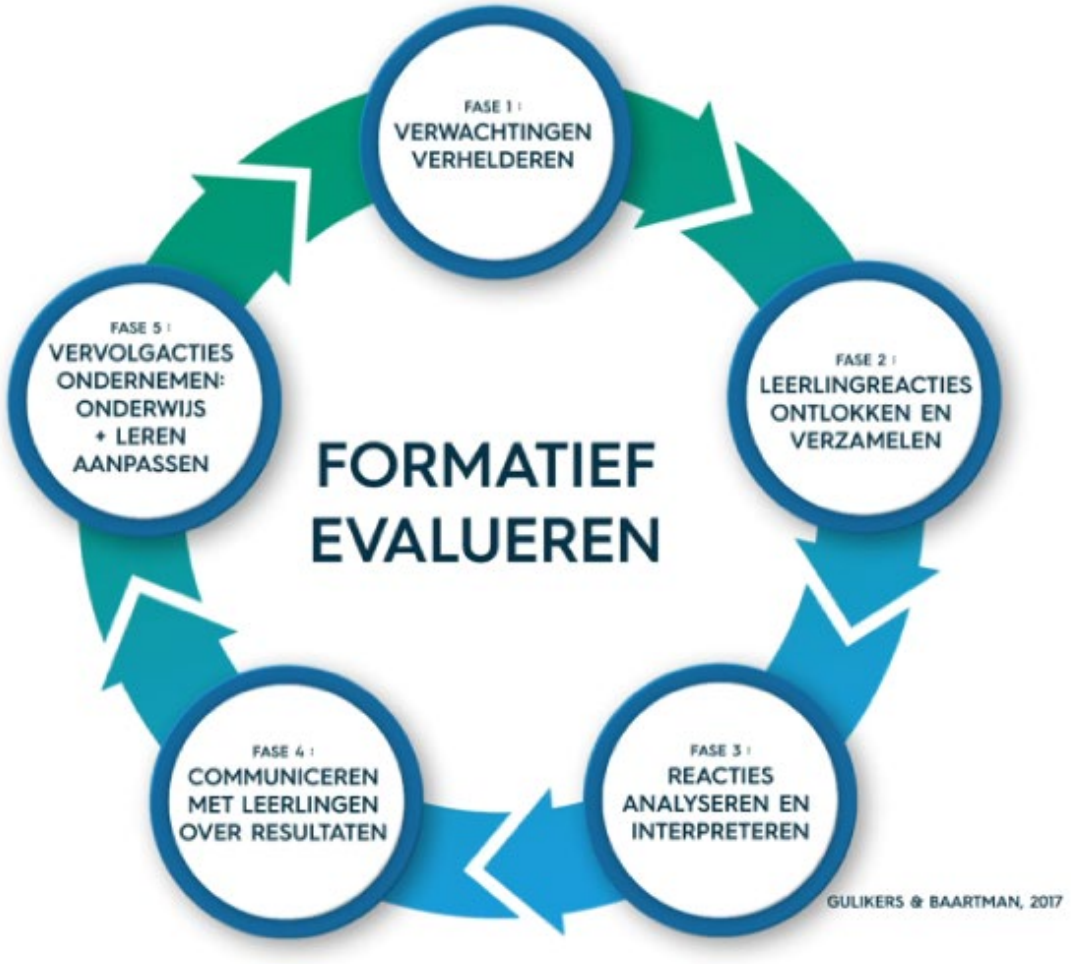
Formatief evalueren = constructief afstemmen

Bron: Vernieuwenderwijs

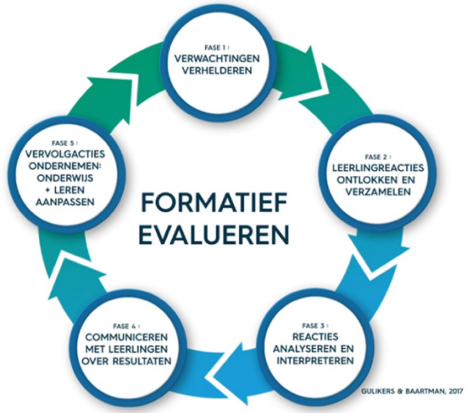
Vloeiend lezen in groep 3

Aan de hand van de cyclus van formatief evalueren

Fase 1: verwachtingen verhelderen

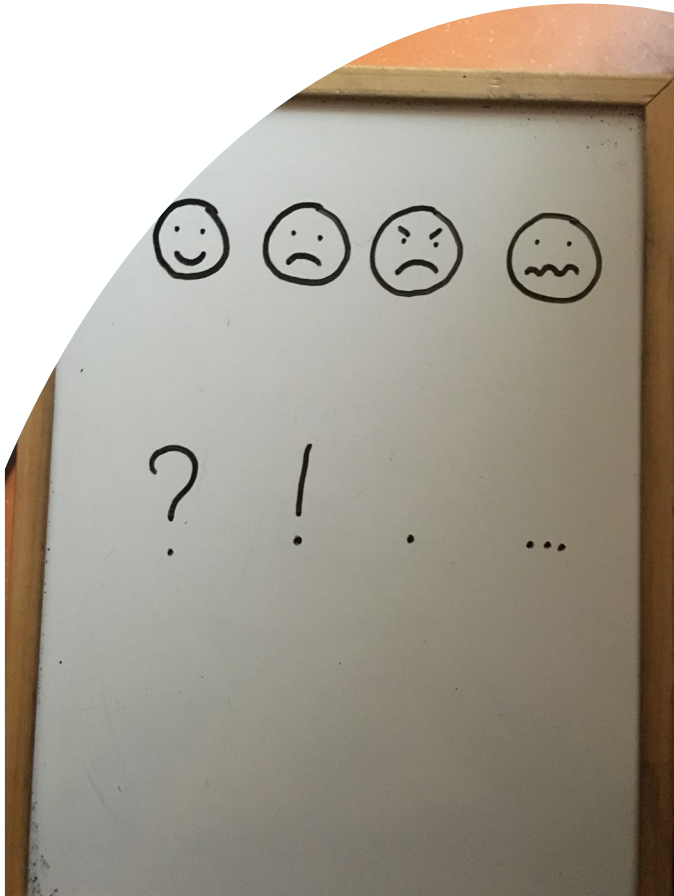

Doel:

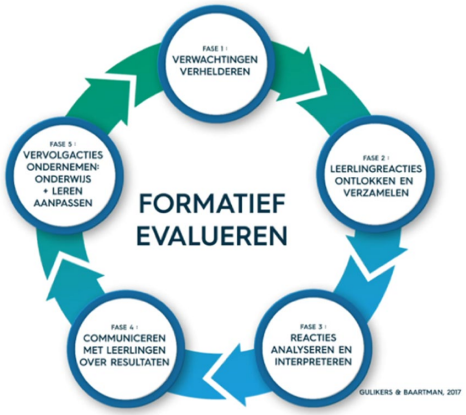
Ik kan de tekst zo voorlezen dat het leuk is om naar te luisteren.

Succescriteria:

- ❑ Ik laat horen welke emotie bij de tekst past: je kunt aan mij horen hoe de hoofdpersoon zich voelt.
- ❑ Ik laat horen dat ik op de leestekens let.

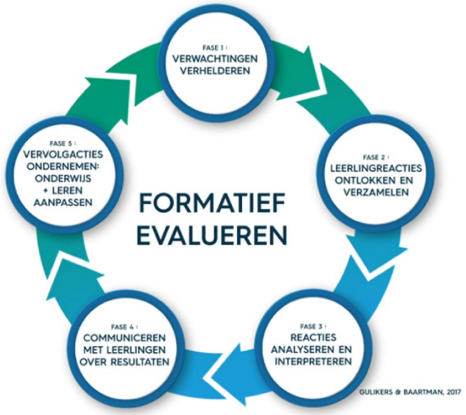

Fase 2: leerlingreacties ontlokken en verzamelen

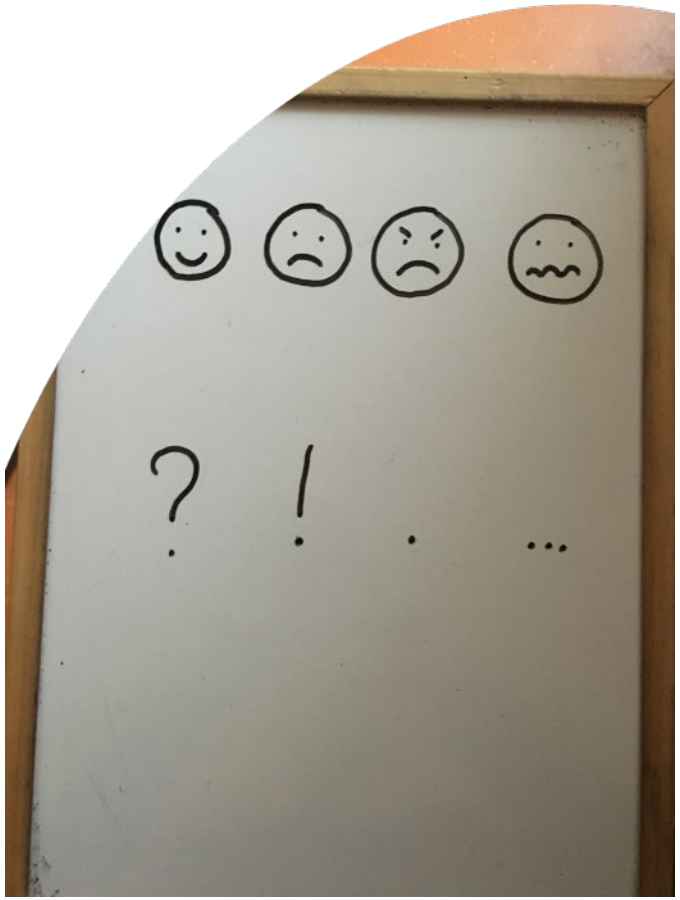
- In koor lezen
- Individueel op eigen tempo met fluisterstem lezen
- Leerling leest voor, terwijl Nicoline opname maakt met dictafoon

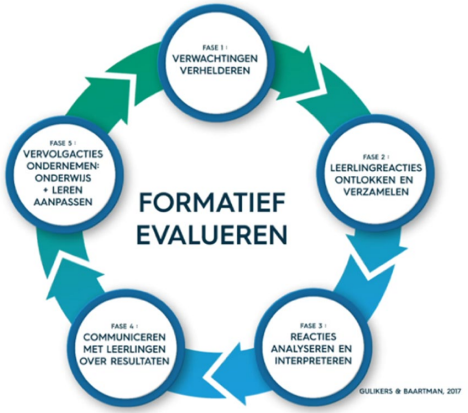

Fase 3: leerlingreacties analyseren en interpreteren

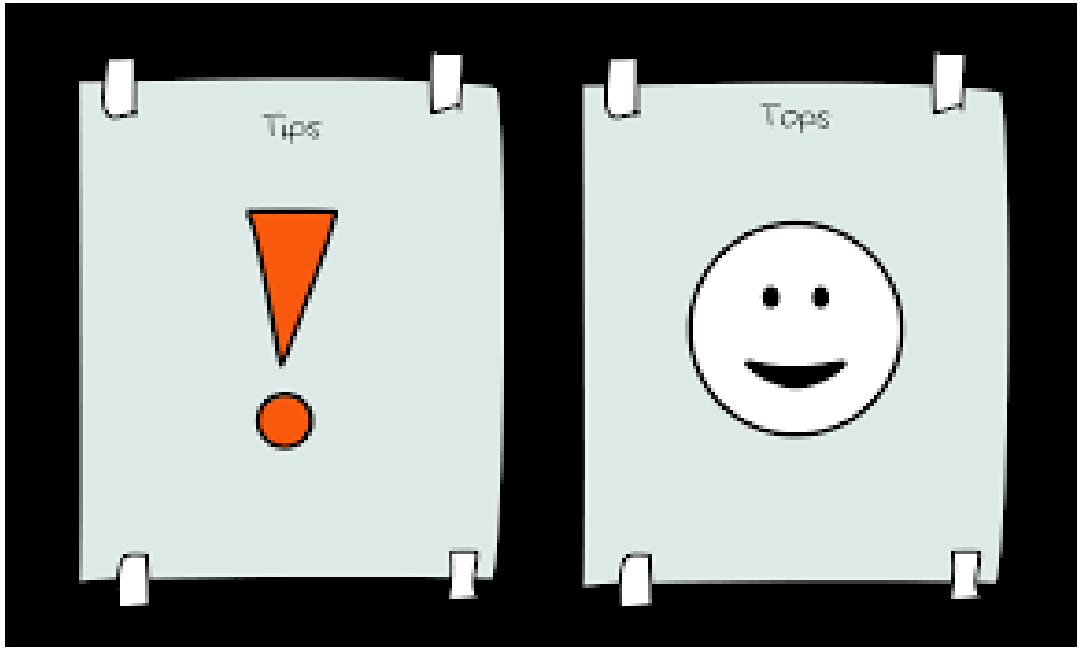
- Nicoline laat de geluidsopname horen en vraagt de kinderen om goed te luisteren of ze de afgesproken succescriteria kunnen herkennen.

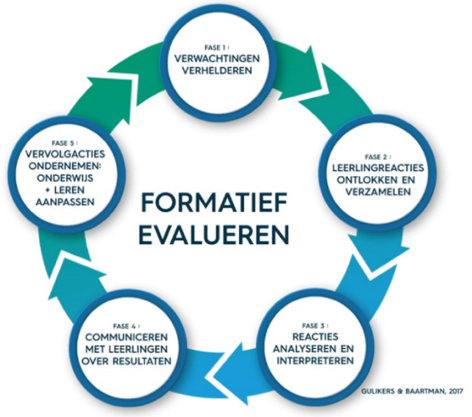

Fase 4: communiceren met leerlingen over hun resultaten

- Leerling dat heeft voorgelezen, mag eerst reageren
- Daarna geven de andere leerlingen tops en tips

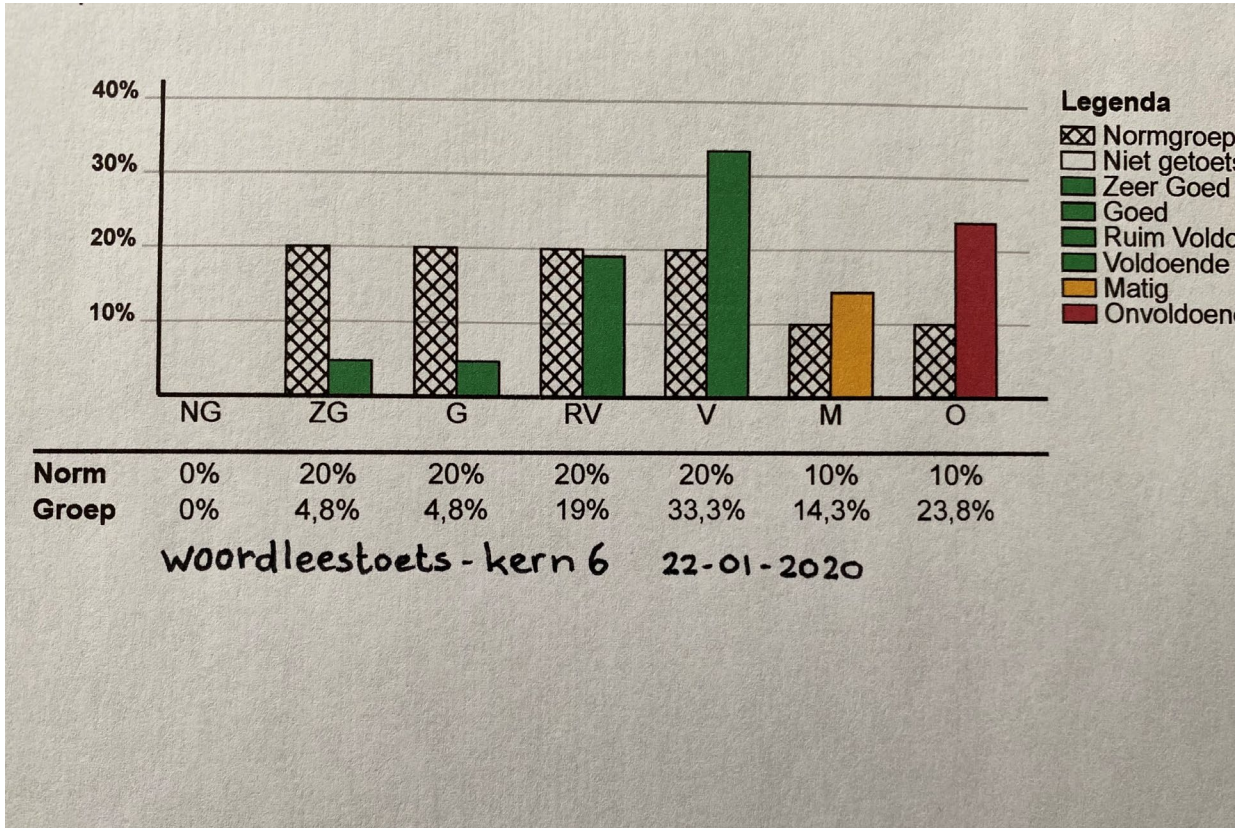

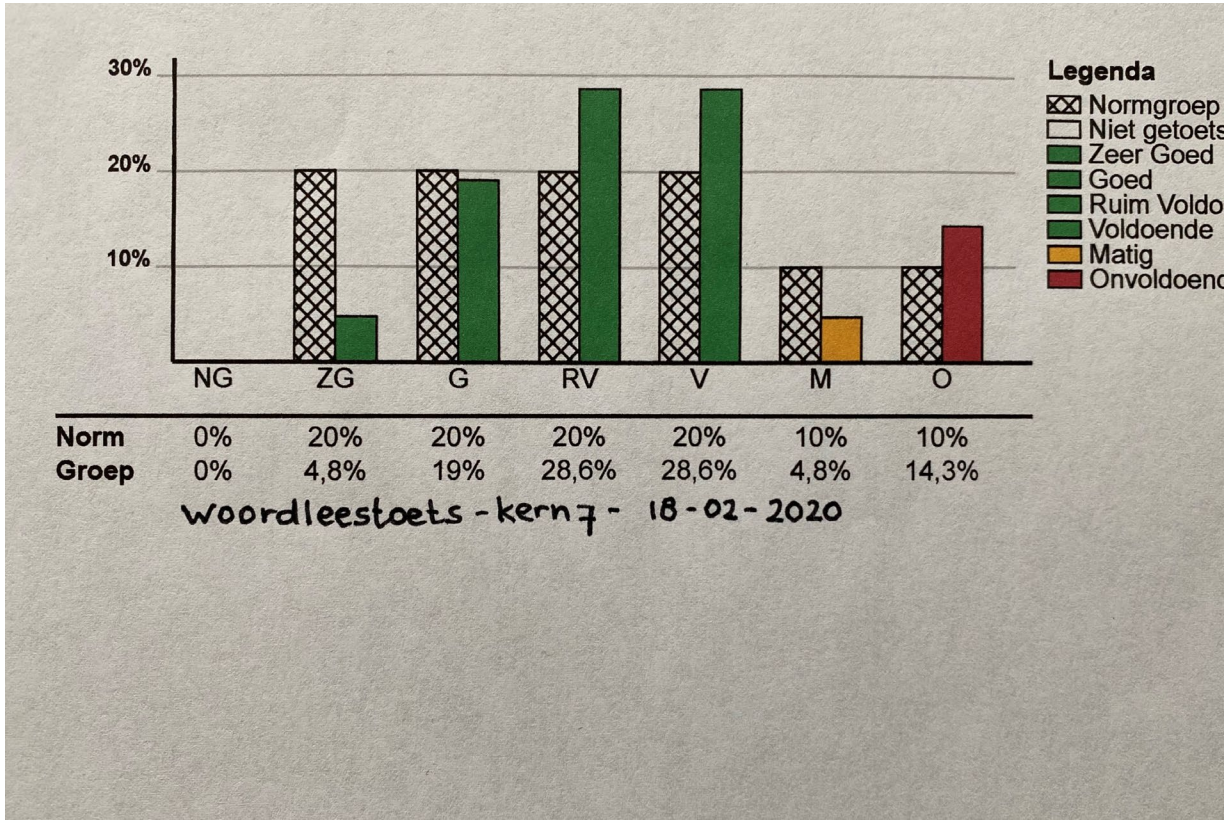
Fase 5: vervolgacties ondernemen

- De leerling mag de tekst nog eens voorlezen en proberen het beter te doen.
- Samen luisteren en bespreken ze de nieuwe opname (fase 2, 3 en 4).

Resultaten tempo

Resultaten correct lezen

Groep: 3b

Kern 6

Laatste wijziging: 22-01-2020 14:09:51 door Marsha Overgoor

Naam leerling	Aanpak	Toetsdatum	Aantal goed	Aantal fout	Tijd in sec.	Opmerkingen	Niveau vlot	Niveau correct
[redacted]		22-01-2020	20	2	60		V	G
[redacted]		22-01-2020	22	0	60		V	G
[redacted]		22-01-2020	20	3	60	ei = ie	V	G
[redacted]		22-01-2020	19	3	60		V	G
[redacted]		22-01-2020	13	3	60	komt langzaam op gang	O	O
[redacted]		22-01-2020	18	6	60		M	O
[redacted]		22-01-2020	56	1	60		ZG	G
[redacted]		22-01-2020	13	4	60	zoemend!	O	O
[redacted]		22-01-2020	47	0	60		G	G
[redacted]		22-01-2020	31	1	60		RV	G
[redacted]		22-01-2020	9	3	60		O	O
[redacted]		22-01-2020	16	4	60	hakt half: n eus	M	O
[redacted]		22-01-2020	3	5	60	spelt in het hoofd	O	O
[redacted]		22-01-2020	26	4	60		RV	G
[redacted]		22-01-2020	18	2	60		M	G
[redacted]		22-01-2020	33	3	60		RV	G
[redacted]		22-01-2020	12	3	60		O	O
[redacted]		22-01-2020	22	0	60		V	G
[redacted]		22-01-2020	22	1	60		V	G
[redacted]		22-01-2020	34	0	60	gestaag tempo, goed	RV	G
[redacted]		22-01-2020	21	6	60		V	O

Aantal leerlingen: 21 - Aantal leerlingen getoetst: 21

Kern 7

Laatste wijziging: 18-02-2020 15:00:49 door Nicoline Tammes

Naam leerling	Aanpak	Toetsdatum	Aantal goed	Aantal fout	Tijd in sec.	Opmerkingen	Niveau vlot	Niveau correct
[redacted]		18-02-2020	28	1	60	fee=eef	RV	G
[redacted]		18-02-2020	26	3	60	kers=kerst. gaaf=graaf, gauw=zauw, leest zoemend	RV	G
[redacted]		18-02-2020	13	5	60	wie=wei, eik=iek, sein=sien, gans=gaans, zeilboot=zielboot	O	O
[redacted]		18-02-2020	27	5	60	kers=kres, wei=wie, ding=dung, scheir=geur, hang=hanggg	RV	G
[redacted]		18-02-2020	17	3	60	put=pet. neus=reus, scheur=voorgezegd. leest zoemend	V	G
[redacted]		18-02-2020	26	4	60	wie=wei, breek=broer, eik=kei, sein=sien	RV	G
[redacted]		18-02-2020	61	2	60		ZG	G
[redacted]		18-02-2020	13	2	60	zoemend, broek=boerk, sein=voorgezegd	O	G
[redacted]		18-02-2020	47	0	60		G	G
[redacted]		18-02-2020	39	3	60	gans=gaas, jaar=haar, scheur=schuur	G	G
[redacted]		18-02-2020	19	3	60	eik=kei, fee=eef, scheur=geur. Leest zoemend	V	G
[redacted]		18-02-2020	16	3	60	zoemend!! doen=boen, gans=gaus	M	G
[redacted]		18-02-2020	11	2	60	zoemend, moet je haar wel op wijzen. doen=boen, ding=bing	O	G
[redacted]		18-02-2020	47	1	60		G	G
[redacted]		18-02-2020	23	4	60	kers=overgeslagen, gans=gaus, hang=hans, stuur=stuir	V	G
[redacted]		18-02-2020	31	2	60	kers=kres, wei=wie	RV	G
[redacted]		18-02-2020	17	3	60	rauw=schauw, put=buik, sein=sien	V	G
[redacted]		18-02-2020	18	1	60	ding=?, zoemend. Is veel ziek geweest	V	G
[redacted]		18-02-2020	29	3	60	rauw=ruiw, ding=duing, bui=dui	RV	G
[redacted]		18-02-2020	45	0	60	leest vlot	G	G
[redacted]		18-02-2020	22	3	60	rauw=ruiv, sein=sen, hang=bang	V	G

Verder lezen?

- Website SLO – formatiefevalueren.slo.nl
  - Formatief evalueren in het primair onderwijs
- Lesvoorbeeld Taal en Kunst
  - Artikel JSW: Schrijven over kunst
  - Lesuitwerking: schrijven van een beschouwing
- Lesvoorbeeld Vloeiend lezen
  - Artikel MeerTaal
- Basispublicatie Formatief evalueren
  - Artikel: werken aan groei in po